

T: Pojęcie prawa i norm prawnych

1. Proszę przeczytać poniższy tekst

Sformułowanie jednoznacznej definicji prawa nie jest zadaniem prostym. Spór dotyczący tego, „czym jest prawo”, toczy się na gruncie filozofii i teorii prawa od czasów starożytnych. W sensie formalnym prawo **to system norm, charakteryzujących się specyficznymi cechami, obowiązujących na określonym terytorium**. Cechy tego systemu to hierarchiczność (normy prawne pozostają względem siebie w stosunku nadrzędności i podrzędności), **spójność** (niesprzeczność), a także **zupełność** (czyli regulowanie wszystkich aspektów życia społecznego).

Prawo było i jest podstawowym instrumentem realizacji polityki. Współcześnie reguluje praktycznie wszystkie dziedziny aktywności społecznej, umożliwiając rozwiązywanie konfliktów między jednostkami i grupami społecznymi.

Podstawowe koncepcje prawa

Koncepcje prawnonaturalne	Zakładają one istnienie dwóch rodzajów norm. Z jednej strony mamy do czynienia z normami prawa naturalnego, które nie zostało ustanowione przez prawodawcę, z drugiej zaś prawo pozytywne, stanowione przez ludzi, które powinno naśladować i urzeczywistniać prawo naturalne. Źródłem prawa naturalnego może być istota człowieka (Arystoteles, Cyceon), Bóg (św. Augustyn, św. Tomasz z Akwinu), natura człowieka (Grocjusz).
Pozytywizm prawniczy	Prawo tworzą normy ustanowione, wyznawane i chronione przez państwo posługujące się środkami przymusu. Prawo może być stanowione wyłącznie przez człowieka, niezależnie od innych systemów normatywnych. Normy prawne mogą dotyczyć tylko zachowań ludzi względem siebie, są stanowione przez suwerena wobec osób poddanych jego władzy oraz zagwarantowane przymusem państwowym.
Realizm prawniczy	Prawo jest faktem społecznym osadzonym w szerokim kontekście kulturowym. Jest to „prawo w działaniu”. W ramach tego podejścia istnieją różne nurty. Niektóre z nich istotę prawa widzą w ludzkich emocjach, inne w zachowaniach ludzi.

Prawo a inne systemy normatywne

Prawo nie jest jedynym systemem normatywnym regulującym zachowania ludzi. Taką samą rolę odgrywają normy moralne, religijne, obyczajowe oraz stanowione przez organizacje społeczne.

- **normy moralne** - dotyczą zachowań, postaw i intencji, które oceniane są z punktu widzenia takich wartości, jak dobro, słuszność, sprawiedliwość. Ustalenie wyczerpującego i przyjmowanego przez wszystkich członków danej społeczności katalogu norm moralnych jest bardzo trudne;
- **normy religijne** - normy obowiązujące wyznawców określonej religii, uzasadniane przez odwołanie się do Boga (absolutu). Ich treść jest często tożsama z normami prawnymi lub moralnymi;
- **normy obyczajowe** - regulują formy zachowania, ukształtowane przez tradycję oraz nawyki, przyjęte w danej zbiorowości w określonej epoce historycznej;

- **normy organizacji społecznych** - są ustalane przez odpowiednie organy organizacji społecznych, politycznych, gospodarczych itp. Odnoszą się jedynie do członków danej organizacji.

Normy prawne są często tożsame z normami moralnymi, religijnymi, obyczajowymi czy ustanowionymi przez organizacje społeczne. Jeśli dana norma (np. nie kradnij) występuje w różnych systemach normatywnych, tym większa szansa, że będzie ona uznawana przez członków danej zbiorowości. Zdarza się jednak, że normy zawarte w innych systemach normatywnych są sprzeczne z normami prawnymi.

Funkcje prawa

W literaturze występują rozmaite typologie dotyczące funkcji prawa. Wyróżnia się między innymi następujące funkcje prawa:

- **stabilizacyjną** - prawo utrwała w społeczeństwie istniejący ład społeczny, gospodarczy i polityczny;
- **ochronną** - prawo z jednej strony wspiera wartości i zachowania istotne ze społecznego punktu widzenia, z drugiej zaś stara się eliminować zachowania zagrażające chronionym wartościom (życiu, wolności, własności itp.) przez zastosowanie środków przymusu;
- **organizacyjną** - prawo kształtuje instytucje niezbędne do funkcjonowania sfery publicznej oraz innych obszarów życia społecznego i gospodarki;
- **represyjną** - polega na wymierzaniu kar w przypadku naruszenia norm prawnych.

Oprócz wymienionych, w literaturze wskazuje się także na inne funkcje prawa:

- **kontrolną** - która polega na poddawaniu ludzkich zachowań społecznej kontroli, przez co stają się one przewidywalne, co podnosi społeczne poczucie bezpieczeństwa. Taką funkcję pełni nie tylko prawo, ale także inne systemy normatywne;
- **dystrybucyjną** - prawo określa zasady podziału deficytowych dóbr materialnych i niematerialnych;
- **regulacyjną** - prawo tworzy mechanizmy i procedury rozstrzygania konfliktów między ludźmi, wynikające z różnic interesów, celów, wartości i opinii.

Koncepcja trójelementowa normy prawnej

Norma prawna zawiera trzy elementy (koncepcja trójelementowa)

- 1) **hipotezę**- określa sytuację i adresata, do którego się odnosi
Kto ze złośliwości lub swawoli , chcąc wywołać niepotrzebną czynność fałszywym alarmem, informacją lub innym sposobem...
- 2) **dyspozycję**- wskazuje obowiązujący w danej sytuacji sposób zachowania, co jest nakazane, zakazane lub co jest dozwolone

...wprowadza w błąd instytucję użyteczności publicznej albo inny organ ochrony bezpieczeństwa, porządku publicznego lub zdrowia...

3) **sankcję**- określa konsekwencje nieprzestrzegania danej normy

...podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny do 1500 złotych

2. Z powyższego tekstu napisz: jak definiujemy prawo, czym jest norma prawna oraz z jakich elementów składa się norma prawna.

Zadanie domowe

Podziel normę prawną według koncepcji trójelementowej

Kto zabiera w celu przywłaszczenia cudzą rzecz ruchomą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.